

УДК 330:658.5

О. А. Алексєєнко,
аспірант, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ВИРОБНИЧОЇ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ М'ЯСОПРОДУКТОВОГО ПІДКОМПЛЕКСУ

O. Aleksieienko,
Candidate to Ph.D. position Vinnytsia National Agrarian University

THE THEORETICAL BASIS OF FORMING OF ORGANIZATIONAL AND PRODUCTION MODEL MANAGEMENT OF ENTERPRISES OF MEAT PRODUCTS SUB COMPLEX

У статті представлено теоретичні основи формування організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу. Автором запропоновано концептуальний підхід до її побудови, наведено основні складові. Визначено основні проблеми виробництва продукції тваринництва. М'ясопродуктовий підкомплекс розглянуто у вигляді неформального об'єднання сфер вирощування, переробки й реалізації готової продукції в замкнутому циклі виробництва на основі вертикально-інтегрованих зв'язків. Метою статті стала розробка концептуального підходу до формування організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу. У результаті дослідження сформовано організаційно-виробничу модель управління підприємствами м'ясопродуктового комплексу та визначено ряд переваг від її застосування. Зокрема — для м'ясоперобних підприємств знижується собівартість готової продукції та зростає прибуток; зменшується сума виробничих та транзакційних витрат; забезпечується безперебійне постачання сировини; для домогосподарств зникає проблема реалізації виготовленої продукції та збільшується дохід.

The article identifies the theoretical basis of forming of organizational and production model management of enterprises of meat products sub complex. The author proposed a conceptual approach to its formation, the main components were presented. The main problems of livestock production were determined. Sub meat products considered as an informal association areas of cultivation, processing and sale of finished products in a closed loop production based vertically integrated relationships. The goal of article was the development of a conceptual approach to the formation of organizational and production models of management of enterprises of sub meat products. As the result organizational and production model management of enterprises of meat products sub complex were formed. A number of benefits from the use of models were defined: for enterprises of meat products — cost of finished products would be reduced and profits would be increased, the amount of production and transaction costs would be decrease, for household — the problem of implementation of manufactured products would be disappeared and revenue would be increased.

Ключові слова: модель, м'ясопродуктовий підкомплекс, управління, виробництво, система, підприємства.

Key words: model, sub meat products, management, production, system, enterprises.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В умовах посилення процесів інтенсифікації, глобалізації, явищ науково-технічного прогресу питання забезпечення населення про-

дуктами продовольства стоїть досить гостро. Рівень продовольчої безпеки залежить від розвитку агропромислового комплексу в регіонах та країни загалом. М'ясопродуктовий підком-

плекс є частиною функціональної структури агропромислового виробництва, що забезпечує населення якісними продуктами харчування. Нині кризова ситуація, яка склалася в тваринництві призвела до спаду виробництва та скорочення щорічного споживання м'яса на душу населення.

Складовою ефективного виробництва є оптимальне використання ресурсів. В умовах сьогодення поодинокі домогосподарства не витримують конкуренції з боку агрохолдингів. Виробничі зв'язки між суб'єктами господарювання, побудовані за часів командно-адміністративної системи управління зруйновані. Посередницькі структури отримують ліву частку прибутку, відповідно знижуючи доходи аграрників та підвищуючи вартість кінцевої продукції. Тому для зниження вартості виготовленої продукції, забезпечення переробних підприємств агросировиною, збільшення прибутку сільськогосподарських товаровиробників необхідно налагодити виробничо-господарські зв'язки між учасниками м'ясопродуктового підкомплексу. Саме ефективна організаційно-виробнича модель управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу дозволить вирішити ряд вище зазначених проблем. Тому питання її формування набуває особливої актуальності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню м'ясопродуктового підкомплексу присвячені роботи багатьох науковців: В. Амбросова, П. Березівського, П. Гарасима, О. Гнилянської, А. Гончарук, Н. Добрянської, Р. Логоші, П. Пуцентейло, О. Мазуренко, К. Міненко, Б. Мельник, В. Месель-Веселяка, Ю. Самойлик та ін. Однак ряд питань залишається досі невирішеним. Зокрема потребує подальшого дослідження організаційно-виробнича модель управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є розробка концептуального підходу до формування організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Встановлено, що суть економічних взаємовідносин полягає у конкретному прояві виробничих та економічних зв'язків між учасниками ринку, які виникають у процесі здійснення

ними різних видів обміну результатами праці, створення матеріально-технічної бази, функціонування спільного виробництва і розподілу одержаних результатів [1]. У сучасних умовах регіональний м'ясопродуктовий підкомплекс відзначається певною кризою виробничо-господарських відносин. Як зазначає П. Пуцентейло, виробництво продукції тваринництва супроводжує ряд проблем, а саме: наявність істотних диспропорцій, які проявляються у несприятливому диспаратеті цін на аграрну та промислову продукцію, зменшення поголів'я великої рогатої худоби і свиней, погіршення умов вирощування й відгодівлі тварин, порушення умов державного опосередкованого регулювання процесів реалізації м'яса, відсутність цивілізованих ринкових відносин [5]. Інші дослідники стверджують, що сучасний обсяг споживання м'яса і м'ясопродуктів населенням України далекий від рекомендованого. Причинами цього є невідповідність існуючого рівня купівельної спроможності населення цінам та кількості й асортименту м'ясної продукції на ринку. А це у свою чергу є наслідком значного скорочення обсягів виробництва продукції у м'ясному скотарстві та свинарстві і невідрегульованості системи економічних взаємовідносин між виробниками м'яса та його переробниками [1, с. 4]. Основними причинами зниження виробництва м'яса можна визначити також такі: відсутність мотивації у виробників м'ясної продукції, невиправдані майбутні очікування цін і доходів від виробництва та реалізації м'ясної продукції, низький рівень державної підтримки й складний процес сертифікації м'ясної продукції при здійсненні експортної діяльності [4].

М'ясопродуктове виробництво доцільно ототожнювати із складною поліпрофільною виробничо-організаційною системою, яка характеризується наявністю тісних взаємозалежностей між окремими її елементами [3]. Розглянемо виробничо-господарські процеси між підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу. Його представлено у вигляді неформального об'єднання сфер вирощування, переробки й реалізації готової продукції в замкнутому циклі виробництва на основі вертикально-інтегрованих зв'язків (рис. 1). Інтегратором виступають м'ясопереробні підприємства, які можуть розміщувати переробні потужності у ковбасних фабриках, цехах та заводах по переробці м'яса. Сировину вони виробляють самі, або ж отримують на договірних засадах від приват-

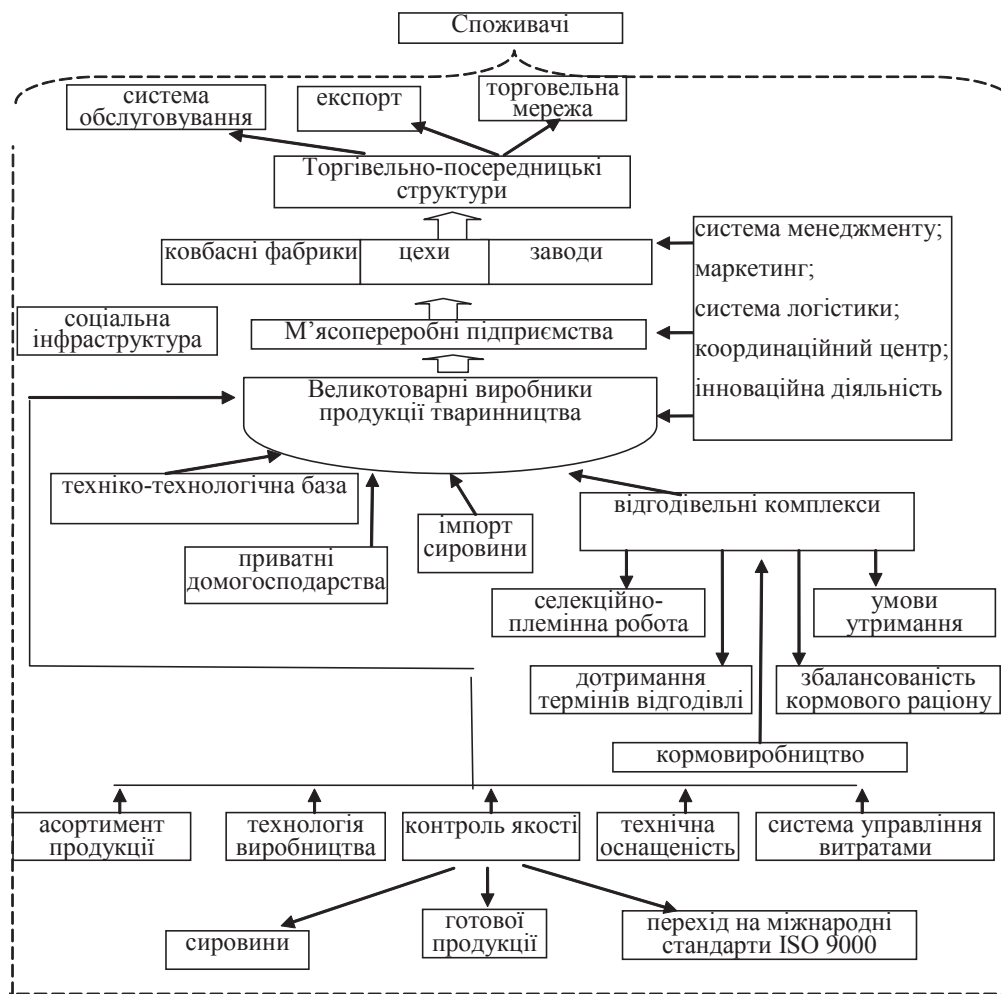

Рис. 1. Організаційно-виробнича модель управління підприємствами м'ясопродуктового комплексу

них домогосподарств чи імпортують з-за кордону.

Робота великотоварних виробників продукції тваринництва спрямовується координаційним центром, який здійснює управління матеріальними та фінансовими ресурсами. Саме тут визначаються виробничі завдання: плануються обсяг продукції, розраховуються витрати та собівартість виробництва, очікуваний розмір прибутку та проводиться плановий моніторинг результатів роботи. В основі його діяльності лежить система менеджменту, маркетингу та логістики. Безперечно важливою умовою функціонування їх є інноваційна складова виробництва.

До функцій координаційного центру належать:

- планування та розширення асортименту продукції;
- дотримання та удосконалення технології виробництва;
- управління технічними ресурсами;

— формування собівартості та реалізаційної ціни;

— моніторинг діяльності усіх підприємств м'ясопродуктового підкомплексу.

Наявність системи логістики забезпечує управління збутом продукції — контролює рух товарів по логістичному ланцюжку. Завдяки цьому скорочується час перебування готової продукції між окремими фазами виробництва, що підвищує продуктивність праці. Логістика нерозривно пов'язана з маркетингом, який вивчає ринок і здійснює цілеспрямовану політику збуту продукції та післяпродажне обслуговування.

Важливу роль у складі м'ясопродуктового підкомплексу відіграють відгодівельні комплекси, на яких здійснюється утримання тварин. Вони забезпечують селекційно-племінну роботу, відгодівлю. Принципами їх роботи є: збалансованість кормового раціону, дотримання термінів відгодівлі, умов утримання.

Важливе значення для налагодження роботи усього підкомплексу та оптимізації структури виробництва є кормовиробництво. Поблизу тваринницьких ферм варто розміщувати поля з кормовими сівозмінами, насичені бобовими травами та високобілковими культурами для забезпечення тварин високоякісними кормами.

Обслуговуючу зону формують склади для зберігання продукції, холодильники, техніко-технологічна база, соціальна інфраструктура.

Торгівельно-посередницькі структури здійснюють розподіл та продаж продукції за кількома напрямками: роздрібні мережі, оптові покупці, експорт та державне замовлення. Також вони займаються системою обслуговування покупців.

Системою обслуговування покупців включає:

- підтримання стійкості асортименту;
- застосування прогресивних методів продажу товарів;
- надання системи послуг;
- контроль за естетичним і санітарним станом місць продажу, дотримання встановлених правил продажу товарів та ін.

Для організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового підкомплексу важливе значення має наявність відділу, який займається контролем якості сировини, готової продукції, дотриманням міжнародних стандартів ISO 9000.

Оскільки всі підприємства, які входять до м'ясопродуктового під комплексу, організаційно й функціонально тісно пов'язані між собою, то всю сукупність виробничо-господарських відносин у них ми розглядали як єдиний виробничо-господарський процес.

Система економічних взаємовідносин між даними підприємствами може мати кілька напрямів:

- 1) організаційно-управлінський:
 - планування та координація діяльності;
 - розподіл праці та функцій;
 - укладання договорів;
 - організація і вибір форм комерційних відносин;
 - інформаційний обмін;
- 2) виробничо-технологічний: постачання, переробка, зберігання, реалізація, сервіс та обслуговування;
- 3) фінансово-економічний: ціноутворення, розрахунки між контрагентами, розподіл доходів (прибутку), внутрішні фінансові потоки, фінансове забезпечення діяльності [2, с. 40].

Фінансове забезпечення діяльності може здійснюватися за рахунок власних та запозичених коштів. Власні кошти — статутний капітал, нерозподілений прибуток, роялті тощо. Серед джерел запозичених коштів — бюджетна підтримка, кредитні та страхові ресурси, а також О. Гнилянська виділяє ресурси міжнародних організацій.

Загалом діяльність підприємств м'ясної промисловості обумовлена специфічними особливостями, до яких належать:

- складна структура виробництва, що характеризується неоднорідністю технологічного та технічного забезпечення;
- обмежений термін реалізації м'ясної сировини та готової продукції;
- нерівномірність завантаження сировиною м'ясопереробного виробництва;
- широкий та нестійкий асортимент готової м'ясопереробної продукції, який залежить від існуючого попиту на продукцію, структури наявної сировини та обумовлений необхідністю раціонального використання сировини (застосовуючи різні технологічні операції з однієї кількості сировини можна виробляти продукцію різного асортименту як за якістю, так і за обсягом) [1].

Застосування організаційно-виробничої моделі управління підприємствами м'ясопродуктового комплексу в регіонах країни дозволить підвищити ефективність агропромислового виробництва та сприятиме вирішенню ряду проблем стратегічного значення. Серед них зокрема, виділимо основні:

- економічні:
- зростання конкурентоспроможності виготовленої продукції;
- поліпшення якості товарів;
- використання безвідходних технологій;
- залучення інвестиційних ресурсів на територію області;
- формування конкурентоспроможних структур;
- підвищення ефективності виробництва;
- одержання додаткового прибутку в бюджет регіону;
- зростання рівня інноваційності;
- ефективніше використання наявних потужностей;
- розподіл витрат і ризиків між учасниками продуктового ланцюга;
- забезпечення належних умов реалізації трудового потенціалу;
- підвищення рівня зайнятості населення.
- зростання рівня зайнятості населення.

- соціальні;
- підвищення продовольчої безпеки;
- споживання екологічнобезпечної продукції;
- забезпечення населення області якісними продуктами харчування;
- зростання рівня життя населення;
- розширення асортименту товару та підвищення ступеня задоволеності клієнтів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Запропонована організаційно-виробнича модель управління підприємствами м'ясопродуктового комплексу надає ряд переваг для усіх учасників інтеграції:

- для м'ясоперобних підприємств;
- знижується собівартість готової продукції та зростає прибуток;
- зменшується сума виробничих та трансакційних витрат;
- забезпечується безперебійне постачання сировини;
- для домогосподарств зникає проблема реалізації виготовленої продукції та збільшується дохід.

На основі проведеного дослідження стає можливим вирішення подальших завдань формування та реалізації механізму врегулювання економічних взаємовідносин підприємств м'ясопродуктового підкомплексу.

Література:

1. Гарасим П. М. Регіональний м'ясопродуктовий підкомплекс АПК: формування і вдосконалення економічних взаємовідносин: монографія / П. М. Гарасим, С. В. Приймак, М. П. Гарасим. — Львів: НВФ — Українські технології, 2009. — 192 с.
2. Гнилянська О. В. Фінансово-економічне забезпечення виробничо-господарського процесу у м'ясопродуктовому підкомплексі АПК: дис. ... к-та екон. наук: 08.00.03 / Гнилянська Ольга Василівна. — Львівськ. держ. фін. академія. — Львів, 2015. — 214 с.
3. Березівський П. С. Організація, прогнозування та планування АПК: Навчальний посібник / П. С. Березівський, Н. І. Михалюк. — 2-ге вид. — Л.: Магнолія Плюс, Видавець СПД ФО В. М. Піча, 2006. — 443 с.
4. Логоша Р. В. Аналіз сучасного стану експорту м'ясної продукції / Р. В. Логоша // Економіка АПК. — 2009. — № 10. — С. 120—124.
5. Пуцентейло П. Р. Концептуальні засади функціонування м'ясопродуктового підкомп-

лексу в системі АПК України / П. Р. Пуцентейло // Вісник Донецького національного університету. — 2010. — Вип. 1. — С. 134—137.

References:

1. Harasym, P. M. and Pryjmak, S. V. (2009), Regional'nyj m'iasoproduktovyj pidkompleks APK: formuvannia i vdoskonalennia ekonomichnykh vzaiemovidnosyn [Regional meat products of subcomplex agroindustrial complex: formation and improvement of economic relations], *Ukrains'ki tekhnolohii*, L'viv, Ukraine.
2. Hnylians'ka, O. V. (2015) "Financial and economic support production and business processes in meat products of subcomplex agroindustrial complex", Abstract of Ph.D. dissertation, Economy and management of national economy, State Financial Academy of Lviv, Lviv, Ukraine.
3. Bereziv's'kyj, P. S. and Mykhaliuk, N. I. (2006), Orhanizatsiia, prohnozuvannia ta planuvannia APK [The organization, planning and forecasting of agricultural production], *Mahnoliia Plus*, L'viv, Ukraine.
4. Lohosha, R. V. (2009), "Analysis of the current state of the export of meat products", *Ekonomika APK*, vol. 10, pp. 120—124.
5. Putsentejlo, P. R. (2010), "Conceptual Principles of Operation of meat products of subcomplex agroindustrial complex in Ukraine", *Visnyk Donets'koho natsional'noho universytetu*, vol 1, pp. 134—137.

Стаття надійшла до редакції 30.05.2016 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Видання включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73